

ÇORUMLU

Çorum Halkevi Tarafından Çıkarılır

Kuruluşu : Nisan 1938

SAYI: 61

Basıldığı yer : Çorum İl Basımevî

Ti

ABONA ŞARTLARI

sayısı (20)

Yıllığı 12 sayı olarak [240] kuruş

Mes'ul Müdür : NURİ UĞUR

ÇORUMLU

Çorum Halkevi Tarafından Çıkarılır

Sayı : 61

Ağustos 946

Kuruluşu: Nisan 938

14 üncü Dil Bayramı dolayısıyla BİR KONUŞMA

Necmi ŞAMLI

İÇİNDEKİLER

	Sahife
1 — 14 üncü Dil Bayramı dolayısıyla bir konuşma N. Şamlı	1773
2 — Canikli Ali paşanın ıslahat lâyihası .	1780
3 — Derbeyanı menakıbı âli osman. Eşref Ertekin	1789
4 — Cönklerden derlemeler » »	1796
5 — Belgeler	

Bundan 14 yıl önce Eylül ayı... Eylül havasının sessizliğinde Türk ulusu bir kerre daha ve bir bakımdan daha bağımsızlığını ilân etmek için hazırlanıyor. Ebedî Şef Atatürk, büyük devrimlerin arefesindeki tavrı taşıyor, Türk dilcileri Türk dilini yabancı istilâsından kurtarmanın yolunu araştırıyor. Gazeteler büyük puntolarla başlıklarında bu devrimin öneminden bahsediyorlar. Türk ulusu ve onun kahreman ordusu 26 Ağustos 1922 de düşman-

ları yurdumuzdan koğmak için çalışıyorlardı. 26 Eylül 1932 de ise, Türk ulusu ve onun şerefli dilcileri düşman orduları gibi dilimizi işgal etmiş olan yabancı kelimeleri dilimizden atmağa çalışıyorlardı.

Dil, insanların birbirlerine duyularını, düşüncelerini anlatmak için ortaya koydukları bir vasıtaadır. Bu tarife göre insanlar arasında konuşma, anlaşma vasıtası olan dil, her kavmin (1) fitri zekâsına, ka-

(1) Ulus deyimi yerine kavim

biliyetine ve karakterine paralel olarak teşekkül etmiştir. Meselâ : Zekâca geri bulunan siyah ırkta şüphe yokki bundan kast sıcak memleketlerde yaşayan zencilerdir- konuşma ve anlaşma aracı olan dil, gayet basit ve kaba olduğu halde, daha cevval bir zekâyâ malik olan Türklerde daha ince ve zengindir. Zaten dil, insanların anlaşma ihtiyacından doğduğuna göre, bu insanlarda bir topluluk halinde yaşadıklarına göre zorumlu olarak o topluluğun damgasını taşır. Yani, yer ve zaman içinde o insan topluluğunun damgası altında gelişir. Şu da var ki, dil, her hangi bir kavimde birdenbire meydana gelivermez. Zamanla kültür ve medeniyetin gelişmesine paralel bir gelişme gösterir. Bu gelişme fitri zekânın üstünlüğü oranında hızlanır.

Dil, insanların birbirlerine gördüklerini, düşündüklerini, deyimini kullandım. Çünkü, bugünkü ulus deyimini bundan ayrı bir anlam taşır.

sezdiklerini anlatma hissinden doğduğuna göre, ilk doğuşunda eşyalara bağlı olarak doğmuş ve onunla beraber gelişmiştir. Zamanla da bir takım mefhumları ifade için kullanılmıştır. Buna göre dil bir kavimden diğer bir kavime -medeniyetin üstünlüğü oranında eşyalarla beraber kelime aktarmıştır. Bu bakımdan medeniyetçe üstün olan bir kavim diğer kavimlere dil bakımından tesir etmiştir. Aynı zamanda askeri bakımdan kuvvetli olan bir kavim ordusile işgal ettiği memleketlerdeki kavimleri dil bakımından da istilâ etmek ve zamanla kendi dilini onun diline katmaktadır. Alman dilcisi Brockhelmann Fransız dilinin Alman dilini tarihte iki defa istilâ ettiğini bunların Alman milletine Fransız milletinin ordu ve kültür bakımından üstün olduğu zamanlar meydana geldiğini yazmaktadır. Diğer bir misâl de büyük Roma imparatorluğunu gösterebiliriz. Roma imparatorluğu

İtalyada kurulmuş ve gelişmiştir. Halkın konuştuğu dil Lâtince idi. Bu dil imparatorluğa paralel olarak gelişti ve yayıldı. Nihayet Roma imparatorluğu içine giren her kavim Lâtinceyi konuşmak için zorlandı. Bu suretle Lâtince birçok kavmin ana dili haline aldı.

Dilin doğuş ve şekillenişine etki eden âmilleri gördükten sonra Türk dilinin eskiliğini ve tarihsel gelişmesini açıklayalım :

Türk dediğimiz zaman, tarih hatırımza gelir. Çünkü, Türk ulusu tarihte en eski bir ulustur. Şu halde onun dili de tarihle beraberdir. Sümerler ve Hititlerin henüz Türk oldukları tam manasile isbat edilmiş olmakla beraber dillerinde Türkçe kelimelerin bulunması, Türk dilinin geçmişini M. E. 3 cü bine kadar götürmektedir. Türk dilini tam anlamile dünyaya tanıtan tanık, Milâdın VIII-inci asrında dikilmiş olan Orhun (Orkun) [2] ve Yenisey (Yeniçay) [3] anıtlarıdır. Gök-

türkler tarafından M. S. 732 de Kültegin ve 735 de Bilge kagan adlarına dikilmiş olan bu anıtlarla Uygurlar tarafından Yeniçay havalisinde dikilmiş olan taş anıtlar en temiz ve en zengin Türkçenin Nümunelerini vermektedirler. Bu güzel Türkçeyi ifade eden alfabe 4 ü sesli ve 34 ü sessiz olmak üzere 38 harften meydana gelmiştir. İşte Göktürk lehçesinde Türk tarihinden bir parça.

Özekök Tegri asre yağız yer kılındıkta ikin arz kişi oğlu
(Üstünde mavi gök, altında yağız yer kalındıkta ikisi arasında kişi oğlu)

Kılınmış : Kişi oğlunda üze açım apam Bumin kagan istemi kagan olarmış.

(Kişi oğlunun üzerinde ecdadım Bumin kagan, İstemi han

(2) Türkçede, yani Göktürk lehçesinde (H) harfi bulunmayub bunun yerini (K) harfi almış olduğundan bunu kullandım.

(3) Göktürk lehçesinde (S) yerini (Ç) almış olduğundan Yeniçay olarak kullandım.

büyümüş.)

Türek budunun ilin türesin tutabirmiş itubirmiş.

(Türek kavminin ilini, türesini tutuvermiş, tanzim edivermiş.)

Göktürklerin yerine kaim olmuş olan Uygurlar her bilimi, her şeyi Türkçe olarak ifadeye çalışmışlar ve Türkçenin gelişmesinde büyük hizmetler görmüşlerdir. Bıraktıkları yazılı anıtlar ve eserler bunun tanığıdır. Keza Oğuz Türklerinin bıraktıkları Oğuz destanı zamanımıza kadar yaşayıb gelen Türkçe abidelerdendir.

Fakat, M. S. 642 de Sasaneleri yenerek İrani istilâ eden Arap ordulara Horasana kadar dayanmış, M. S. 711 yılında da Buharayı zaptederek batı Türkeline girmişti. Bu olay VIII. ci asır sonunda siyasi bir birlik kuramamış olan Türkleri Arap boyunduruğuna zorluyordu. Emeviler zamanında müslümanlığa karşı koyan Türkler, halifeliğin Abbasi sülâlesine bir Türk tarafından devredilmesi

ve saltanatı aslen Türk olan halifelerin alması yüzünden kitale halinde müslüman oldular. Bu hareket Türklüğe ağır darbeler indirdi. Bir hayli zenginleşmiş olan Arap medeniyeti Türk medeniyetine siyah bir perde çekti. Çünkü : Türk kültür ve medeniyetinin gelişmesi için çalışan Türk zekâlar Arap kültür ve medeniyetinin gelişmesi için çalışacaktı. Artık her Türk modada olan Arap ve Fars dillerini öğrenmeye çalışıyor ve onun gelişmesini sağlıyordu. Bu hal gün geçtikçe Türkçeyi savsatıyordu. Türk dili artık Arapça ve Farsça kelimelere kapılarını açmıştır. Artık kurulan Türk devletlerinin resmî dili Arapça oluyordu. Şüphe yokki, aslen Türk olan Firdevsî 6500 beyitlik şehnamesini bu moda uğrunda Farsça yazmıştır. Bu hareket hiç bir zaman esirlik kabul etmemiş olan cevval zekâlı ve tenbellikten kaçman Türklere ağır geliyor ve onları harekete sevk ediyordu. Dillerine yapılan

hakareti ve onun savsanması nı çekemiyorlardı. Milâdın 11-12 inci asırlarında Türk dili üzerine çekilen bu kara perdeyi yırtan da yok değildir. M. S. 1070 yıllarında Yusuf Hasha-cip Ebu Ali bin Süleyman Arslan Buğra (Karahana'ya takdim ettiği 6500 beyitlik Kudatgu Bilig (Saadet veren bilgi) adlı eserini Türkçe yazdı. Muhtelif memleketlerde ayrı ad verilen Kudatgu Bilig'in (4) ne güzel bir Türkçe ile yazılmış olduğunu şu beyitler pek güzel gösterir. Yazar kitabın adını Kudatgu Bilig koyduğunu şu beyitle anlatıyor :

Kitap atı urdum Kudatgu Bilig
Kudatsu okughka tutsu elig

Yazar kitabın tarihini de şu güzel beyitle düşürmüştür :

Yıl altmışiki erdi dörtyüz bile
Bu söz sözledim tutub bile can süre

(4) Çinde : Adabülmülük, Maçinde : Eminül Memleke, Arap memleketlerinde : Zeynül ümera yahut Zeynetül ümera, İranda : Şahnamei Türki. Pransada : La science Gouvernement adları veriliyor.

Tükel onsekiz ayda aydım bu sözü
Ödürdüm adırdım söz evdip tere.

Yine 11 inci asırda Kâşgârlı Mahmut,un 1072 - 1074 yılları arasında Bağdatta yazdığı Divanı Lugat it Türk adlı eser Türkçenin zenginliğini ve Türkçeyi öğrenmenin Araplar için lüzumunu belirtiyordu. Bundan başka folkloral ve muhtelif bilimlere ait Türkçe kelimeleri toplayan ve ansiclo pedique olan bu eser Türk dilini bütün incelikleriyle beraber dünyaya tanıtıyordu. Milâdın 12 inci asrında yaşamış olan Ali Şir Nevai yazdığı muhakemat al Lügateyn adlı eserinde Türkçe kelimelerle Arapça kelimeleri karşılaştırarak Türk Dili'nin güzelliğini ve diğer dillerden üstünlüğünü güzel bir Türkçe ile dünyaya tanıtıyordu.

Arada olan bu şuurlu sıçrayışlar Türk milliyetçiliğinin temelini atmakla beraber Türk dilini yabancı dillerin istilâsından tam manasile kurtaramadı.

Yıllar ve asırlar ilerledikçe Türk dilindeki yabancı hâkimiyeti ağırlaştırıyor, koyulaşıyordu. 13 üncü asrın sonunda dünyanın en büyük Türk devletlerinden biri yıkılırken diğeri kuruluyor, fakat bunlar Arap dilinin geliştirilmesini birbirlerine emanet ediyorlardı. 15-16 ıncı asırlarda dünyanın en büyük Türk devleti olan Osmanlı imparatorluğunda Türk dili üzerindeki yabancı egemenliği bütün şiddetle devam etmiştir. Türkçe, Arapça, Farsça kelimelerden meydana gelmiş bir Osmanlıca Arap ve Fars kalıp ve kurallarıyla dolu bir divan edebiyatı meydana gelmiştir. Halk diline devlet dili ve Halk edebiyatı ile Divan edebiyatı arasında büyük bir uçurum meydana gelmiştir.

Bu durum 19 uncu asra kadar devam ediyor. 1830 da Tanzimat fermanının ilânından sonra her sahada olduğu gibi dil ve edebiyat sahasında da bir garplılaştırma hareketi başlamıştır. Şinasi ve Ziya paşa

dilin sadeleşmesi uğrunda ilk müteşebbislerdir. Bunlardan sonra Şemseddin Sami ve Ziya Gökalp gibi büyük Türkçüler dilin sadeleşmesinde büyük roller oynamışlardır. Şemseddin Sami Kamus'ul Alâm'nin önsözünde fikrini temâmile Türkçe kelimelerle ifade etmiştir. Fakat, bu hareketler de Türk dilinin tam bağımsızlığını sağlayamadı. Osmanlı imparatorluğunun yıkılmasıyla Anadolu'da kurulan Türk devletinin her bakımdan bağımsızlığını sağladığı gibi dil bakımından da bağımsızlığını sağlaması lâzımdı.

Tarihi bilgimizi hatırlarsak, batı Roma imparatorluğu yıkılınca onun toprakları üzerinde kurulan devletlerin, tam anlamile benliklerini benimsemeleri kendilerine has dil ve edebiyatlarını meydana getirdikten sonra olmuştur. Tam bağımsız bir Almanya ve Alman ulusu Alman dil ve edebiyatı, tam bağımsız bir İngiltere ve İngiliz dil ve edebiyatının teşek-

külünden sonra olmuştur. Yeni kurulan Türk devletinin benliğini hissetmesi de ancak Türk dilinin bağımsızlığı kurtarıldıktan sonra olurdu. İşte, 26 Eylül 1932 de İstanbul'da Dolma-bahçe sarayında toplanan Dil Kurultayının yüklendiği ağır yük bu idi. Türk dilindeki yabancı kelimelerin Türkçe karşılıklarını bulub kullanmak halkın dilini esas kılmak amacı esas kabul edildi. Bu tarihten sonra kurulan Türk Dil Kuru-

mu da bu amacın hakikat olması için çalıştı. Ocak 1945 te de Anayasanın yabancı kelimelerden kurtarılması bu amacın tahakkukunda basiretli bir adım oldu. Bu uğurda müsbet çalışmalarile bizleri aydınlatan Türk Dil Kurumuna, yeni Türkçe kelimelerin yeni nesle kavratılmasında hakiki rolü oynayan eğitim ordusuna candan saygılarımı sunar, tuttukları yolda başarılar dilerim.

Canikli Ali paşanın ıslahat lâyihası

— 60 ıncı sayıdan devam —

Padışah tarafından nasbolunan gerek mühür sahibi ve gerek serasker tez tez azlolunmak hatayı mahızdır. Zira hatta ettüğünü bildikte ya tövbe eder veyahud bir dahi etmeğe sayeder: Ve bu işe ne tariktan halel geldi ve ne tarik ile vücudpezir olur fark etmiş olur. Elbette hayır ve şer bu işin temşiyetine sayı olur, hatasını bildikten sonra belki muvaffak olur. Evvelâ gerek mühür sahibinin ve gerek seraskerinin bildiğimiz mertebe iktiza eden tedbiri tahrir olundu.

Bu kadar askerin zad ve zahire ve levazımı sairesinin dahi tedariki ne veçhile münasibtir denülürse, evvelâ senei sabıklar gibi mübayaa ile bu levazım cemolmaz ve bu mübayaa dahi olmamak mümkün

değildir. Zira meşhur cuvabdur (ucuz bahalı olur) imdi reayadan cemolunacak zahirenin türlü hüçneti [*] olur. Evvelâ mübaşir olanlar memur oldukça işe ne gûna temşiyet ve ne gûna ekil ve belğederim deyü fikri faside düşer ve âyan ve seyirci olan müfsitler mübaşiri ne gûna tamağı hame düşürüb ve ne gûna hisseyab oluruz deyü endişeye düşüb ve hakim olan dahi fırsatı ganimet ad edüb tarafeynin keyfiyetine müttali oldukça evvelâ başlar ki ben bu mansıba beş altı senede nail oldum ve beş altı seneye değin infisal beklerim ve böyle şey vukuunda mahkeme işlemez. Bu işe altı yedi ayda temşiyet verilir. Hâlâ

(*) Hücçet; Arapça isimdir. Kusura, ayıb, şaibe, nakısa, sakim kelâm manalarına gelir.

külliyetlü deynim vardır ve hanem dahi muhtarik oldu ve elân ehlimin küpe, kuşak ve sair avanisi rehendedir. Bu hususta beş altı aylık mahsul bundan hasıl olmaz ise bana külliyetlü gadir olur deyü âr ve namusu terkeder ve ener hakim nâib ise ben bu müraseleyi şu beba ile aldım ve şu kadar deyne giriftar oldum. Elbette altı aylık mürasele akçası buna idhâle muhtaçtır deyü ibram ve naili meram olduğuna dahi kanaat etmeyüb bu işe altı yedi ayda kimse gelüb gitmez ve mahsul hasıl olmaz. İmdi öyle olunca üç adem bu hususa ittifak etmiş olur ve gendulerine ait olacak her ne ise derhal almağa gayretle ittifak eder ve memur oldukları şeyden bir mikdar şey tahsil olunur. Maadasının ne tahsili mümkün ve ne tahsil etmek vazifei hallarıdır. Peyder pey istiğcal emirleri zuhur ettikçe ittifaklarını bir ederler ise verecekleri cevap budurki Levendat aşkıyasından ve Tauu em-

razından ve mürur ve ubur eden vüzeradan ve sefere memur olan askerden reayası payümal oldu ve cemolunan iştirayi ekil ve belig ettiler. Ve şuna muhtaçtırki bir müddet mühel verileki bu iş vücudpezir ola deyü tahrirat irsal ederler.

Devleti aliyyeden dahi temyizine bakılmayub tahriratlarına müsaade olmak lâzım gelür ise tevzi ve tahsili şey gendulerine vefa etmez. Tahriratlarının aksi zuhur eder ise kabahalarını setir zımında sözü bir alay reayaya düşürüb iş tavrından çıkar erazil ve eşhas fürce bulur. Teklif vermeyenler yatmasun diyerek eşhas ve hası ve âmi başlarına cemedeler. Teklifi padişahi şöyle dursun memleketleri nehib ve garat edüb üç kimse nin ittifakı encam memleketlerinin harabatına bais olduğundan kat'an bir alay erazilin fürce bulmasına sebep olur.

Tariki ne veçhile mümkündür deyü sual olunur ise bina

ye teşbih etmişler. Binadan ak-
sayı murad dört direktir. Ev-
velâ padişahımız ve saniyen
sahibi devlet ve defterdar ve
bu işe tayin olunan mübaşir
keyfiyete muttali olmak lâzi-
mei halden olmağile matlub
olunan şey kangı beldeden tah-
sil olunacak ise sahibi devle-
tia ve defterdarın üzerine lâ-
zımdırki hufyeten ol beldeye
âdem irsal ede ve her dürlü
keyfiyetine muttali olduktan
sonra iktiza eden emri tahrir
olunaki iş görüle. Yohsa gerek
sahibi devlet ve defterdar e-
fendi birbirlerinin keyfiyetle-
rine muttali olmaksızın gerek
zahire ve gerek levazımı saire
tahsili ferman etmenin pe lut-
fu var mücerred böyle husus
baştan savma bir manadır.

Balâda tahrir eylediğimiz
gibi dört kimesne beldenin key-
fiyetine muttali oldukta ya
bundan aksayı meram olan
dört direkki muhkem oldukta
her ne kadar ağır yük dahi
olsa tehammül eder. Reaya
dahi yapuya teşbihtir. Teham-

mülü olan şeyden nükül etmez.
Lâkin tehammülünden ziyade
matlubu tahsil şöyle dursun
perişanlıklarına sebep olur.

İmdi öyle olunca memaliki
mahrusada olan reayanın hal
ve şanlarını tecessüs etmek
gerek sahibi devlet ve gerek
defterdarın vazifei hallarıdır.
Zira emri padişahının nüfuzu
kalmadığına sebep böyle şey-
ler olmuştur.

Bazı memleketin itaati yok,
nizamına bakılmaz ve bazı ye-
rin reayasından ziyade şey mu-
talebe olunur vermeğe liyakat-
ları yok. Öyle olduğundan her
işler vaktile görülmez. Şevket-
lü padişahımıza ve sahibi dev-
lete reayanın keyfiyeti halini
bilmek lâzımdır. Evvelâ teces-
süs etmek lâzım gelse böyle
tecessüs etmediklerinden fark-
tan kaldı. Bir alay ademi-
kâh muhızır ile ve kâh arzuhal
ile teşekkiye gidiyorlar. Baş-
tan savmak hatırı için yanla-
rına birer adem mübaşir koşub
mahalline bavale ediyorlar. Te-
şekkileri vaki ise gerek ol vi-

lâyetin valisi ve gerek kadısı
tarafeynin nizamını katığ etmez-
denevvel ne taraftan mali kesir
aluruş deyu teccessüs ederler.
Gerek hak ve gerek batıl ne
taraftan gizlüce şey hasıl olur
ise bir hale ifrağ ederlerki şî-
kâyet şöyle dursun lisane al-
dıklarına pişman ederler. Mü-
başir olacak hain dahi sahte
tahriratlarla âsitaneye varub
edayi hizmet eyledim ve şöyle
bir nizam verdim efendilerimi-
ze şöyle dua aldıldım deyü
kendine pesendide ettiler ve
böyle bir işe dahi müterakkıb
olub fırsat arar.

Sahibi devlet olanlara lâ-
zımdırki bir şikâyetçi zuhur
eymedikte eğer şikâyeti arzuhal
ile ederse kani kadı askerden
ilâmınız ve memleketinizden
mahzarınız varmı deyü süal o-
luna. Bunda olan zulümde kadı
dahi yekdil ve yekcihet dedik-
lerinde bu süalin lutfu olmaz.
İmdi öyle olunca gerek arzuhal
ile ve gerek mahzar ile olan
şikâyete muttali olmak için
her tarafa mahremi esrar ümür

dide âdemleri tebdil gezmek
hakkı ve batılı fark etmek lâ-
zımdır. Nitekim şehid Ali pa-
şa hazretlerine ilâ yevmil kı-
yame dua ederler. Sahibi dev-
let olanlar her tarafı teces-
ten hali olmamak gerektir.
Hem genduye dua aldırır.

Gelelim âdadımıza mücer-
red reayadan gerek zahire ve
gerek levazım ve saire tahsil
olunub ol sene sefer verilmez.
Her kangı taraftan matlub o-
lunacak ise evvelâ teccessüs o-
lunub killet mi var kesret mi
var ittilâ hasıl etmesi sahibi
devlet ve defterdarın lâzımai
halleri olduğundan gayri gerek
kesreti olsun ve gerek killeti
olsun reayadan tevzi ve tahsil
olunan şey vakti zamanile ma-
halline varmaz. İmdi öyle olun-
ca askerden orduya ve düş-
mana varmazdan evvel ihtilâl
düşer. Orduda gerek zahirenin
ve gerek levazımı cengin kil-
leti askerinin malumları olduk-
ta baş olanın nüfuzu kalmaz.
Hak budurki tertib olunan za-
hirenin nisfı rayıcı üzre akçası

bir mutemed âdeme verilüb mahalli memureye irsal oluna ve şöyle tenbih olunaki bu zahirenin tecemmlünda gerek vali ve gerek hakimi işe karıştırmayasın. Mücerred yedinde olan emri kiraet ettirüb ol tarafta dellâllar nida ettiresin ki rayici üzre dini mübin uğruna zahire getirün. Zahire getürenlerin bir akça ve bir habbesi ketmolmaz deyü agâh edüb mübaşir merkuma bu siyak üzere muhkem tenbih oluna ve bu tecemmu olunacak zahirenin akçası yedi vahidden mübaşire teslim oluna. Lâkin mübaşire verilecek akçayı defterdar fülân mahalde hazırdir ve yahut sen varıncaya kadar fülân yerde sana akça varır deyü mübaşiri defeder ise iş bitmek şöyle dursun zarar olur. Evvelâ reayanın anbarında külliyetlü zahire olmaz. Getürdüğü zahirenin akçası peşin verildiğin cüzizat makulesi kâre kanaat edüb derhal yine bir taraftan dahi ihzar ederler. Lâkin zahirenin akçası gelecek hefteye

vereyim veyahut ay başında vereyim deyü leyte, lealle ederse katiyen bu tedbirin dahi faidesi olmaz.

İmdi bu tedbir müstahsen görülse bir iki türlü hücnetin defî lâzımdır. Evvelâ ol tarafta rayici kat olunan kilenin cümle ehali belde marifetile kıyesi ve heyeti hakim muvacehesinde nazar oluna. Bادهu hakim ve vali ol kileye tamga uralar ve ol kile ile gerek sokeynde ve gerek mübaşir yedinde öyle beyig ve şira oluna. Zira böyle tekayyüd olunmamak lâzım gelse mübaşir dedikleri fasık iki dürlü kile peyda eder. Büyüğü ile alub küçüğü ile verir. Ve hücnetin biri dahi budurki alınan gerek hinta ve gerek şair fiyatlarına göre nazar oluna, mahallinde ne gûna ise nümünesi alına. Vali ve hakim ve mübaşir mühürleyüb bir tarafta hıfzoluna. Zira Moskov seferinde mübayiacının ve gerek Yeniçerilerin ettikleri hiyanet hiç bir tarihte olmamıştır. Evvelâ mübayiacı arpaya alenen saman

ve dekika kum karıştırdığı cümle has ve âm'ın malumları oludakta ihzar olunan sefineler mahalli mahude geldiklerinde zahire tahmili tenbih oludakta reis hilebazları dahi hakim ve valiye varub sureti haktan şöyle takrir verirlerki evvela arpa samana katılmış ve dekik toz ve toprak ile memlu. Bu makule şeyi ben götürdüğüm zaman sefinem miriye zaptoluduguna razıyım. Lâkin gendümü katlederler deyü cevap verüb elbette vali ve hakim bu cevaba göre mübayiacıyı ihzar eder. Mübayiacı ağa hele bak reis ne söyler dediklerinde mübayiacı nâle ve giryan ederek reaya böyle getirür almasam iş bitmez ve aldığın surette hal böyledir. Derki gerek gendunun hiyaneti ve gerek gayrisinin hırsızlığını sureten şera tatbik eder ve reis dahi fırsatı ganimet bilüb evvelâ bu zahireyi sefineme vazetmek lâzım gelürse yedime bir sened isterim. Bu zahirenin bu heyet üzere oluduguna mahalli memurede

katli olacağına burada katledin deyü kat'i cevap verüb mübayiacı olan hainin dahi dört tarafı kesilüb başlar iki tarafına kelpi akur gibi temellüka ben reayadan böyle aldım ben kül oldum deyü başlar hakime Recaye hakim olan tamahkâr dahi tarafeynin nizar malum oludakta mülâyemet yüzünden mübayiacı ağa sana kadroludugunu bilürüz. Lâkin reis habisin sözü haktır diyerek tarafeyni haklayub hileyi bir senedi kaviyye raptederki ne temyizi mümkün olur ve ne sözü malum olur. Reis dedikleri hainin dahi yedine bir senedita oludakta fırsat bulub zahireye iki kat şey dahi zammedüb ekli ne mümkün olur ve ne sözü temyiz olur. Heman bu gadir reayaya oludugı kalır. Bir şeyin evveline dikkat oluna ki sonra zahmet çekilmeye.

MAKALEİ MAHRUSAI
MEMALİK

Memaliki mahrusanın keyfiyetine muttali oluduktan sonra şevketlü efendimiz bu tarz üz-

re hareket edelerki memaliki mahrusaları mağmur ola. Olur olmaz âdemi ümürü padişahi ye karıştırmıyalar. Bu maddelerden hazer olduktan sonra birki şey dahi lâzımdırki saltanatta rahat eyleye. Zira padişahlar ayineye benzer derler. Öyle olunca gubari setir iptidai emirde şevketlü padişahımıza ve vezire gayet dikkat lâzımdır. Zira ümürü saltanatta müstehak olmayan vezire her ne kadar iltifat olunsa faide vermez. Ruhsat ve iltifat olunduğu halde dahi padişah zahmet çeker. Öyle olunca vezir olana bir iki şey lâzımdırki herkes kenduye teveccüh edüb sazü nüfuz bula. Lâzım olacak budurki olvaktin ricali kenduyu küçük görse mühür kenduye teveccüh etmezden evvel nam ve şanıda noksan olma. Sahibi mühür olanlar yalnız tehdit ve kerem ve nüvaziş ile has ve âm kenduye teveccüh etmez mücerret bu üç noksandan hali olma. Mühre lâyık ve sezavar ola. Saltanata lâyık ve seza

olacak vezir budurki evvelâ müsün ve ihtiyar ola, saniyen dünya kailesine mail olma yaki bu ümürü idare ede müsün ve ihtiyarın faidesi budurki gerek ulema gerek suleha sair sadatı kiram bu üç guruh mücerret saltanata tekaddüm olunmaz elbette ya okur yazar olmalı veyahut müsün ve ihtiyar olmağa muhtaçtır. Bu iki şeyden birisi kendude olduktan sonra elbette tekaddüm bunlar eder. Nam ve şanıda noksanı olanın zararı budurki evvelâ bir alay ademler ümürü saltanata dest dirazlık etmiye başlar define sayetmek lâzım gele Filan vakit bu vezir benim elimi öptü diyerek saltanata noksan ve kendini teşhir etmeğe başlar. Öyle olunca dünya gâilesi olan vezire herkes niye maildir. Ve neden hazer eder deyü teccüs ederler ve ne tarafı meyli olduğunu bilmek²³ lâzım gelirken derhal efendim filan kimsede şu var ve filân kimsede bu var diyerek ümürü padişahi muattal ve mail oldu

ğu şey ile ülfet ettirmeğe başlarlar. Zira vezir olanlara cümle büyük ve küçük rakiptir. Kimisi saltanata haset eder ve kimisi dahi memulüne nail olmadığından padişahı geçmeğe fırsat bulurlar. Nazarı padişahiden günbeğün dur etmeğe bu üç şey sebep olur. Evvelâ bildiğimiz eyyamlarda mühre nail olan vüzeradan üç vezirin nam ve şanıda ve âdil adâletinde ve gerek nizam ve devletinde ve gerek fısık fücürde şöhretlerini haber verirler. Evvelâ Köprülü Mehmed paşanın nizam ve devletini söylerler ve şehid Ali paşanın âdil ve adâletini söylerler ve maktul İbrahim paşanın fısık ve fücürünü yadederler. Öyle olunca bu üç şey mühre lâzımdırki mühre nail olanların saltanatına noksan gelmiye ve murat eylediği tedbiri fiile çıkara. Evvelâ Köprülü oğlu Mehmed Paşa merhum gerçi devleti aliyyeye nizam vermiş, mühre nail olmazdan mukaddem şöhretinde noksan olmamak lâzım geleydi bu kadar

dikkate hacet kalmazdı. Elbette vezir olanlara şöhret ve ihtiyarlık lâzımdır. Saniyen Ali paşa merhumun adil ve dadını ve hakkı batıldan fark etmesini söylerler. Lâkin siyasetinde ve tehdidinden bir gûna vassfederlerki bu iş şhadetine sebep oldu derler. Zira (Muhalefet kuvveyi hatadandır) Salisen maktül İbrahim paşanın söyledikleri fısık ve fücürü bir derece etmiş iken iyazenbillâhi tealâ kendü telefinden maada efendisini dahi saltanatttan dur etmeğe sebep olmuş. Öyle olunsa insaf ile bu işler olmak lâzım gelir. İyazenbillâhi hudai zülata şevketlü padişahımıza kâmil vezir ihsan eyliye ki kendü rahatı ile cümle âlem dahi rahat eyliye.

Gelelim sadadımıza padişahımızın saltanatında rahat etmeğe birkaç türlü şey lâzımdır. (Elnas alâ dini mülukihim) tariflerini ne hoş buyurmuşlardır. Padişahlar ne gûna hareket ederlerse elbette nas dahi ana göre taklit ederler. Kanun sahibi Sultan Süleyman Han

hazretleri her işi şeran göreyim deyü cid ve say eylediklerinden kanuna müteallik bu kadar kitaplar telif ettirmişlerdir. Öyle her iş vaktinde şeran ve kanunen görülmüş olduğundan dua ile ilâyevmilkıyam yadederler. Saniyen Gazi Sultan Murat han hazretleri celâdet ve şecaat ile meşhurdur derler ve az vakitte bu kadar fütuhatlara nail olmuşlardır. Şimdiki asrımızda ne kanunen bir iş tutulur ve ne celâdet ile hareket olunur. Mücerret ihtişamı mail olduklarından halk iki fırka olmuştur. Bir fırkası âlâ ve bir fırkası etna olub kâr ve kisbe mail olduklarından bilkülliyeye tariklerini unuttular. Meselâ celbi mal şuna muhtaç ki evvelâ hasis olmalı saniyen tarikta ise tarikını terk etmeliki meramına nail ola. Böyle olduğundan firkateynin birisinden iş memul olmadan kaldı. İhtişama mail olanlar dahi iki şey üzre hareket etmeliki meramına nail ola. Evvelâ kalbinden havfulluğu çıkarmak, saniyen kizbi ihtiyar

etmek, bu makule hareket eden âdemden dahi ne iş memul olunur. Bu dahi şevketlü padişahımıza lâzım olacak her tür-tarik üzre hareket etmeliki nas dahi anı taklit ede.

Makalei elzem ola lâzım olacak şera ve kanuna itibar edeki halk şera ve kanuna tatbik eyleye. Saniyen celâlete mübtelâ ola, salisen marifete marifete itibar edeki herkes marifete heves ede. Bu asrımızda celâlete itibar olmadığından marifete heves eder kalmadı. Evvelâ seferlerimizde bir iki şey muhtaçtır. Bunların birisi bu seferlerde zühre gelmedi. Evvelâ top ve hambere var iken atmağa marifetlü âdem yok ve sair mühimmat var. istimali mümkün olmadı. Öyle olunca padişahımız bunlara itibar buyurmağıle herkes dahi tarikına heves ede. Bu makule sui edeb şevketlü padişahımızı zem değil, mücerred nasın halini bildirmek için tahrir olunmuştur. (Sonu Var)

Tarihî Bir Hikâye :

Derbeyanı Menakıbi Âli Osman

Kopya eden: Eşref ERTEKİN

— 60 ıncı sayıdan devam —

Sultan Murad erbabı divane emreyleyüb karşı çıkub alay ile şehre getürdiler. Sultan Murat Hana varub buluştu. Ol saat emreyleyüb bir hilâti fahire geydirüb ve genduye iki tuğ ve divan ve tevhîhatı sipariş eyleyüb ve bir mühür teslim eyledi. Ve cemii eyü ve kemisinden bilürüm deyü genduye teslim eyledi ve tenbih eyledi. Var imdi göreyim seni nice hareket eylesin dedi. Ol da yer öptü, devlete dualar eyledi ve binüb serayına gitti.

Aydına giden Rüstem Gazi İzmire varub yetmiş üç gün muhasara eyleyüb emri Hudâ fethileyüb Sultan Murad Hana müjde haberini irsal eyledi. Bir gün müjde haberi gelüb Sultan Murada erdi. Demişki sekiz yüz otuz dört senesi Re-

cep guresinde İzmir fetholunub şevketlü padişaha haber irsal olunmuştur deyü bu mektupta haber vermiş. Sultan Murad emreyleyüb Rüstem Gaziye bir tuğ ve bir hilat ve Aydını ve İzmiri genduye mansıp verdi.

Emma bizim hikâyetimiz Gazi Dilâvere gelsün. Çünkü Gazi Dilâver Lâz ili kalalarını fethyledi. Ana dahi bir tuğ irsal eyleyüb Tirabuzanı genduye ihsan eyledi ve ol etrafı ana sipariş eyledi.

Emma bizim hikâyetimiz İshak Gaziye gelsün. Çünkü İshak Gazi Silivriyi fethyledi. İztiranca dağı olan Belguz kalesini varub fethetmek niyeti ile yola revan olub ol arada bir mahalle geldi. Gördü kırk adem dağ içinde otururlar. Sürüb

bunlar katına vardı ve bunlara selâm verdi. Anlar da aleyke deyüb İshak Gaziye ettilerki Sultan Murada bizden selâm eyleyüb diyesinki kırk kimse gördüm, anlar daima İslâm askeri ile bile sefer etmek isterler. Emreder ise varub askerine bizde girelim. İshak Gazi anlara ettikim yürüyünüz gidelim. Ben seraskerim, asker yazmağa memur olmuşam dedi. Anlar da makul deyüb ol mahalden beraberce yola girdiler. Karşularına otuz bin mikdarı küffar zuhur eyleyüb cenge başladılar. Ol kırk kimesne cenge girüb kırkı dahi şehid oldular. Ol otuz bin firenk kâfirleri bozulub firar eylediler ve şehre girüb etrafına handek eyleyüb cenge durdular. Altı günde ol şehri dahi fethleyüb olan ahvali Sultan Murad hana bir mektub ile bildirdi. Günlerde bir gün mektub gelüb Sultan Murada erdi. Açıb okudu. İshak Gaziye aferin okuyub ol şehri genduye mansıb verdi ve bir tuğ ihsan eyledi ve Hayreddin

padışah zadeye dahi bir tuğ ihsan eyleyüb birer tuğlu dört veziri olub dört etrafı düşmandan hıfzylediler.

Emma rivayet olunurki evvel veziri Âli Osmanın Hayredpaşa idi. Ol da sekizyüz beş tarihinde idi. Pir âdem idi. beş sene vezir olub vefat eyledi. Yerine Hayreddin paşa zade Ali paşa gelüb vezir oldu. Üç sene vezir olub vefat eyledi. Yerine İbrahim kethudaya iki tuğ İhsan eyleyüb veziri ağzam oldu.

Emma raviler öyle rivayet ederlerki Sultan Murat Hazret- etrafında olan kadılara herbirlerine başka başka emri şerifler irsal eyledikim oldukları yerlerin fukarasına zulüm, teaddi eylemeyüb âlemi zamanda rahat olalar. Her emri getüren ademlere tekrar tenbih eyleyüb siz varduğunuz memlekette fukaranın ahvaline vukuf tahsil edüb geldikte sizden haber isterim dedi. Anlar da baş üzerine deyüb gittiler. Herbirerleri memur olduğu mahalle

varub yol üzre vaki olan kar-yeler ahalisine sual eyleyüb gittiler.

Emma raviler öyle rivayet ederlerki Anadolu tarafına giden Ivaz ağanın yolları üzerinde bir Manastır var idi. Olgün ahşam karip olmağile ol Manastıra varub anda o gece misafir oldu. Ivaz ağa gördüki üç yüz mikdarı rahipler on iki yaşında bir taze rahip oğlanının öğüne baş eğmişler, bunlara İncil okuyub tefsir eyler. Bazan bunlara muhalefet eyler. Ivaz ağa bu hali görüb rahibin birini tenhaya çağırub sual eylediki bu oğlan sizin cümleliğe muhalefet eyler, aslı nedir dedikte ol rahib etti belâ çok yerde bize muhalefet eyler. Lakin sonra revap gine anın çıkar. Bu oğlan her ilimde yekta idi. ilmi nücum, ilmi arabi bilür dedi. Ivaz ağa tahsin eyleyüb çün sabah oldu. Ivaz ağa yola revan oldu. Günlerde bir gün Sultan Murat Hana münasebet ile oğlanı gördüğü gibi nakleyledi. Sultan Murat Han Ivaz ağaya

emreyleyüb ol oğlanı getir dedi. Ivaz ağa tekrar o Manastıra varub emri padişahi ile oğlanı davet eyledi. Ol rahiplerin bazıları razı olub bazıları razı olmadılar. Çün ahvali oğlana söyleyüb oğlan bunlara etti iki fıraka olub bir fırkası verelim ve bir fırkası vermiyelim dersiniz. Hesab olsun görelim kangi fırka çoktur dedi. Makul deyüb hesap eylediler. Verelim diyenler üç ziyade geldi. Bu kavle razı olmazanız bir kavil dahi edelim. İki kahad birine verelim ve birine vermiyelim yazalım, her biri kahadı mühürleyüb bir ademin eline verelim, ol ademleri ol kahadın yazasını bilmesün, içeri gelüb ikisi de ol kahadın birini sağ elime ve birini sol elime versün. Sağ elime verilen kahadın içinde verelim ve sol elime verilen kahadın içinde vermeyelim. Çıkar sa beni teslim eylen dedi. Makul dediler. Velhasıl öylece eyleyüb vakıa sağ ele verilen kahad da verelim ve sol eline verilen kahatta vermiyelim çıktı.

Tekrar bunlar ettikim bir tabta üzerine bir tarafına verelim ve bir tarafına vermeyelim yazub kur'a atalım, kangısı üzerine gelür ise anın ile amel edelim, öyle olsun dediler. Anı da hi öylece edüb verelim tarafı üzerine geldi. Bunlara ettikim bize gitmek göründü. Bunlar da zaruri izin verdiler. Ve hasil lvaz ağa oğlanı alub Sultan Murad Han Hazretlerine götürdü. Şevketli gördüki vakıa bir zeki oğlan. Sultan Murat oğlana ettikim bu kadar fikir sahibi olupta sana düşermi bakı ve batılı fark eylememek. Ol oğlan etti padişahım ben kuluna teselli eyler ulemadan kim mesne var ise tayin buyurun, ben kuluna teselli eyleyüb küfrü terk eyleyüb imanı kabul eyleyim deyü cevap eyledi. Sultan Murat hazretleri Ak Şemseddin efendi hazretlerine bakub al bu oğlanı götür, sende dursun, terbiye eyle deyü buyurdu, Oğlanı Ak Şemseddin efendi alub gitti. Gendü hanesine götürdü. Oğlana teselli

edüb velhasıl imans getürdü. Ertesi gün Sultan Murat han öğüne getürüb padişahım oğlanı söylediniz dedi. Sultan Murad oğlana nicesin dedi. Oğlan etti padişahım (Hâza minfadlı rabbi) devletine gelüb küfrü terkeyleyüb imanı kabul eyledim deyü kelime-i şahadeti getirüb Sultan Murad han bu oğlanın ismi Mahmud olsun ve genduye bir tuğ ihsan eyledim ve hilat getirüb oğlana geydirdiler. Mahmud paşa oldu. Emma zamanı saadetlerinde Sultan Muhammed han ile ikisi bir hocadan ilim tahsil ederlerdi. Sultan Murat dahi Mahmud paşayı evladı gibi terbiye ettirüb muhabbet eyleyüb gendusini severdi, Gayet ile ilme sayedüb âlim ve fazıl oldu.

Emma raviler öyle rivayet ederlerki Sultan Murat hazretlerinin yedi yaşında bir oğlu var idi. Gayri evladı yok idi. İsmi Muhammed han idi ve eyyamı saltanatı daima mansur muzaffer olub etrafında olan düşmanlar genduden havf üzre

olurlardı. Baki ömrü ibadet ile geçüb otuz sena altı ay saltanat eyleyüb ömrü tamam olub vefat eyledi.

Yerine oğlu Sultan Muhammet han culüs eyledi dokuz yaşında idi tarihi (855) senesinde idi gayet ile secaatlü ve muhabbetlü, fukara perver Merhametlü bir padişah idi gayet ulemaye ikram edük Şürefaye tağzim ederdi. Etrafında olan kâtir beyleri genduden havf derdi. Zira tali'in tutup ağla görürlür idi ol vechile daima havf üzre olurlardı çünkü Sultan Murad han vefat eyledi. İbrahim paşa Vezir idi gelüb Sultan Muhammed Han Hazretlerinden izin isteyüb gendü ibadetine meşgul oldu. Kethüdası olan Halil kethadeye iki tuğ verilerek yerine vezir oldu.

Halil Paşa gayet ile hilekâr hain idi aslı tataran gelme idi. Heman tatar hana bir mektup yazub bir ademin eline verüb gönderdi. Mektup tatar hana vasıl oldu açub okudu

yazmışki sen evladı efrasiyabdan olup bir çezire içinde oturup anadolu tarafından Ali Osman Rum ili memleketlerini zaptetmek lâyıkmıdır. Gerektirikim mektup vusulunda askerinin cemeyleyüp gelesin zira saltanatı Ali Osman hale dokuz yaşında dir uşak elindedir. Ben sana muin olurum deyü cevap eylemiş. Tatar hanı emreyleyüp üç günde yüz bin tatar askeri cemeyleyüp yola çıkırlar günlerde bir gün ansızın Edirne sahrasına geldiler kaçanki sabah oldu gördülerki Edirnenin etrafını tatar askeri almışlar Sultan Muhammed han Hazretlerine hader verdiler tatar askerü gelüb Edirneyi muhasara eylemişler dediler.

Sultan Muhammed hân divaa eyleyüp bu ahvali erbabı divandan sual eyledikte ve bunların muradı ne ola dedikte vezir şaşub nutka kadir olmadı heman Mahmut paşa ayak üzre kalkub devleti padişaha dua eyleyüp padişahım

den kulun varup göreyim bu kadar asker ile gelmesinin aslı nedir dedi. Sultan Muhammed etti varimdi niye gelmişler snal eyle dedi Mahmut Paşa gitti tatar hanın ordusna vardı tatar hana haber verdiler. Ali Osman tarâfından Mahmut paşa nam bir vezir gelüp sizlerle buluşmak ister dediler. Oldem gelsün göreyim dedi heman gelüp Mahmut paşaya buyurun han gelsün dedi dedi deyüp öğüne düşüp götürdüler Mahmut paşa han öğüne varup adap ile zemine baş eğdi ve sükût oldu tatar han genduye sual eyledi. Paşa oğlum neye geldin dedi mahmut paşa etti Sultan Euhammed han Hazrefleri tarafından gelirim sizlere selam eder ve sual ederki böyle ansızın bu kadar askeri ile bunda gelmeden murad nedir dedikte tatar han cevap eylerki var genduye haber ver tahtını bana versün emrime itaat eyler ise her ne mahalde dir Mansip isferse vereyim eğer yok deyü muhalefet

eylerse sonra gendüsü bilür deyü cevap eyledi. Mahmud paşa bu cevabı alup şevketlu Sultan Muhammed hane gelüp baş zemine koyub durdu. Hayr ola paşa dedikte hayır padişahım inşaallah dedi ne isterler dedi. Mahmud paşa edeb eyleyüb padişahım cenk isterler dedi. Sultan Muhammed Han etti Allahü ağlem devletimize taliptir dedi. Şimdi buna ne tedbir edelim deyü cevap eyledi Koca İbrahim paşa ettikim ferman eyle padişahım yarın cenği sultanidir, her kişi haberdar olsun. Allah kerimdir padişahım elem üzre olmayınız dedi. Ak Şemseddin el açub dua eyleyüb fatiha derler. Halil paşa heman serayına gelüb Tatar hana bir mektub yazub yarınki gün asker cemeyleyüb senin ile cenge girseler gerektir deyü haber verdi. Anlar da agâh oldular. Emma Tatar Han fikreylediki bir name inşa edüb görelim ne haber zuhur eyler deyüb gendü gendüye fikreyleyüb namesinde öyle demişki yarınki

gün cenk murad eylemişsin Bu arada helâk olan ademlerin cevabını kıyamette sizden ve bizden sual ederler. Senin ile yek yek cenk edelim, ne senin tarafından, ne bizim tarafımızdan kimse helâk olmasun deyü cevap eylemiş. Gelüb name Sultan Muhammede erdi. Hakikat bu hali Sultan Muhammed han eşidicek erbabı divana etti Tatar han vakia bu tedbiri makul eylemiş. Bizim için Ümmeti Muhammedin helâk olmasının iktizası yoktur. Gelen ademisine cevap eyleyüb gönderdi. Tatar hanın âdemi gelüb bu cevabı böylece olsun deyince Tatar han mesrur oldu. Zira Sultan Muhammed dokuz yaşında idi. Henüz Tatar han ise kırk beş yaşında bir adam idi. Ve gayet ile silahşur idi. Çünkü bu halile ahşam oldu. Ağlem ağyardan hâli oldukta Sultan Muhammed han gendü ibadet hanesine girüb iki rikât namaz kılub ayak üzre kalkub Yarabbi ben kulun zaif, Tatar Han kulun metin, lâkin ancak kerem

senindir. Zaif kullarını metin kullarının üzerine galip edersin. Senden gayri Hâlık yoktur deyü ağlayub bir hâle vardığı ayak üzre durur iken derhal Hızır aleyhisselâm genduye erdi ve eli ile arkasını sıgadı. Benim oğlum Muhammed elem üzre olma. Yarınki gün Tatar Hanın meydanına girdikte nusrat senindir dedi. Sultan Muhammed Han hazretleri uykudan uyanır gibi genduyu devşirüb gördüğünü yanında bir pir vardır. Ol pire ettikim siz kimsiniz dedi. Ol da etti Allahü Tealâ hazretlerinin Hızır kuluyum dedi ve senin ile yarınki gün Tatar Hanın cengine tayin olmuşam deyü ol mahalden gaib oldu. Sultan Muhammed hazretleri sabahadek ibadet eyleyüb ve sabah namazın eda eyledikte iki taraftan asker saf bağlayub ve Sultan Muhammed Han ve Tatar Han dehi atlarına süvar olub meydana girdiler. İki tarafta duran askerler Sultan Muhammede acırlardı. Kaçanki gördüler ki Tatar Han

meydana girüb Sultan Muhammedi istedi. Sultan Muhammed han iki taraftan ulemaya vüzeraya bakub ettikim beni duadan feramuş eylemeyniz deyü cümle ile vedâ eyleyüb at başını meydana çevirdi. Muhammed paşa ve Rüstem paşa ve koca İbrahim paşa ve Halil paşa piyade olub rikâbı hümayuna girüb meydana çıkarub her biri vedâ ederek Sultan Muhammedin payine yüz sürüb geriye çekilüb durdular. Sultan Muhammed Han ileriye varub Tatar Hana selâm verüb ol da aleyke aldı. Hamle eyle dedi, oldahi hamle senindir dedi. Tatar Han da etti senin yaşın küçük ve kaddin az, sana nöbet kalmaz dedi, ne zaman hamle eyliyeceksin deyince niçin bize nöbet kalmaz dedi. Anıncıki sana bir kerre hamle eylersem seni helâk eylerim dedi. Sultan Muhammed ettikim belâ senin cevabın yerinde, lâkin benim senden bir türlü istediğim yoktur. Lâkin sen bizden taktistersin, anıncün gelmişsin, nice benim olur hamle. Bu âne gelince sen hamle eylerdin, şimdi sen benden nice hamle is-

tersin dedi. Tatar Han ettikim ben sana ne zaman hamle eyledim cevabı böyle söylersin dedi. Senin evvel hamlenin biri oldurki benim toprağıma benden izinsiz girdin, biri dahi meydana evvel girüb beni davet eyledin, şimdi bir dahi hamle edersen üç hamle eylemiş olursun dedi. Tatar Han gadağa gelüb el nizeye urub Sultan Muhammede hamle eyleyüb Hak Tealâ hıfzeyleyüb bir tüyüne hata gelmedi ve el tiğ urub bir tiğ havale eyledi, anı dahi defeyledi ve el kemane urub bir ok gizleyüb attı, anı dahi savub Allah hıfzeyleyüb bir tüyüne hata gelmedi. Çünkü nöbet Sultan Muhammed han hazretlerine geldi. Dal tiğ olub Tatar Hana havale eylediki Hazreti Hızır aleyhisselâm Sultan Muhammed Han Hazretlerinin bileğinden tutub öyle bir tiğ urdukim kellesi top gibi zemine düşüb iki taraftan duran asker bu hali görüb Sultan Muhammed hazretlerine tahsin eyleyüb aleyke avnullah çağırıldılar. Mahmud paşa ileriye gelüb etti şad ola padişahım hemişe düşmanların böyle olsun deyüb rikâbına girdi. (Bitmedi)

Bektaşî Şiir ve Nefesleri

Vücutuma kadem bastın gülşan ettin bağımı
Veliliğin inkâr olmaz aklı ermez çoğunun

Dergâhından yâd eyleme şah Takının, Nakının
Hem mahımsın hem şahımsın dergâhımsın ya Ali

Güher taşı mekân tutub sakın oldun bir zaman
Askeriye ata oldun sen idin sahib zaman

Yetmiş bin şehri oda yaktın anda kodum bir güman
Hem mahımsın hem şahımsın dergâhımsın ya Ali

Bir adın Bektaş çağırdın geydin elifi tacı
Bir elim Kâğbeye ulaştı gine sen idin Hacı

Yetmiş iki millet var birdir güruhu naci
Hem mahımsın hem şahımsın dergâhımsın ya Ali

Bir adın Bektaş çağrıldı irakı yakın eyledin
Böyle doğru gidenin kalbini akın eyledin

Seni sıdkile seveni ahiri bakım eyledin
Hem mahımsın hem şahımsın dergâhımsın ya Ali

Bir adın Bektaş çağırdın bir adın veliyyullah
İki elim yere kodum sana derem eyvallah

Veliliğine şekkim yok veliyyullahsın veliyyullah
Hem mahımsın hem şahımsın dergâhımsın ya Ali

Sarı öküzü behane ettün dünyayı sen götürün
Veliyyullah dedigüme hiç kalmasun haturun

Kara daşa nazar etsen nutka dile getürün
 Hem mahımsın hem şahımsın dergâhımsın ya Ali
 (Kul Sevündüğün) aklı ermez gayri bundan ötesine
 Bir kulunun nazar etsen ata olur anasına
 Aman Murat kalma kulunun günahına hatasına
 Hem mahımsın hem şahımsın dergâhımsın ya Ali
 Kul Sevündüğün sırrı penahı settarı sensin
 Müminlerin kulubinde gözümün nuri sensin
 Dünü günü tecrübe ettim ol musanın nuri sensin
 Hem mahımsın hem şahımsın dergâhımsın ya Ali

D İ Ğ E R

Levlâke levlâk indi Muhammedin şanına
 Melun yezid susamıştır evlâdının kanına
 Günde yüz bin lânetim var kasedenin canına
 Hu vilâyetler madeni settarım sırrım Ali
 Evliyalar ser çeşmesi Hacı Bektaş Veli
 Zülfikarı çalınca necat deryası coştı
 Nağresinden cümle devler Kafın ardına kaçtı
 Sana ümmet olan kullar Şarabı Kevserden içti
 Hu vilâyetler madeni settarım sırrım Ali
 Evliyalar ser çeşmesi Hacı Bektaş Veli
 Muhammed dizine aldı öptü Hasan ağzını
 Şah Hüseyin cuşe geldi öptürdü boğazını
 İmam Zeynel Aba hakkı çün kabul et niyazımı
 Hu vilâyetler madeni settarım sırrım Ali
 Evliyalar ser çeşmesi Hacı Bektaş Veli
 Ol İmam bakıra kul olmuşam inayetin irince
 Heybetin daşı eritir cemalını görünce

Gaziler mort çağırır Cağfer yolun sürünce
 Hu vilâyetler madeni settarım sırrım Ali
 Evliyalar ser çeşmesi Hacı Bektaş Veli
 Musa Kâzım katlanmıştır bizim için cezaye
 Biz de razi olduk Haktan gelen cümle kazaye
 Alaylan ağu verdiler ol imam Irızaya
 Hu vilâyetler madeni settarım sırrım Ali
 Evliyalar ser çeşmesi Hacı Bektaş Veli
 Muhammed Takı değilmi tarikının binası
 Ali Nakı değilmi mümünlerin Kâbesi
 Yeri göğü yaratıcı cümle mahluk atası
 Hu vilâyetler madeni settarım sırrım Ali
 Evliyalar ser çeşmesi Hacı Bektaş Veli
 Hasan askeri değilmi ol Mehdinin anası
 Münkirler anasının deyu durdu ol muallak kayası
 Mümine ahiret verdi münafika dünyasın
 Hu vilâyetler madeni settarım sırrım Ali
 Evliyalar ser çeşmesi Hacı Bektaş Veli
 Birliğine inanmışam aslâ yoktur gümanım
 Sana güman edenin aslâ yoktur imanı
 Sen sana getürdün yine ol velilik fermanı
 Hu vilâyetler madeni settarım sırrım Ali
 Evliyalar ser çeşmesi Hacı Bektaş Veli
 Muhammedi davet etti Hak gendu hanesine
 Günde yüz bin kul azâd oldu adımı danesine
 Kün hitabile hüküm kıldı şol yerin binasına
 Hu vilâyetler madeni settarım sırrım Ali
 Evliyalar ser çeşmesi Hacı Bektaş Veli
 (Kul Sevindik) sil sarayı sultan gelüb konmaya
 Sevüben yaradanı ki ta cismin yanmıya

Cihanda bir güzel sevdim meyil vermem dünyaya
Hu vilâyetler madeni settarım sırrım Ali
Evliyalar serçeşmesi Hacı Bektaşî velî

D İ Ğ E R

Çok şükür olsun Hudaye yoktan var eyledi bizi
Ol delilin ayetini görmeye verdi gözü
Boynumuza farzı ayın daim zikreylemek sizi
Zikrim Allah ya Muhammed okurum virdim Ali
Din Muhammed dinidir yol üstaz Veli
Aşkınan iradet getüren görüser ihsanını
Yarın Mahşerde gam çekmem dünü gün anam seni
Zikrim Allah ya Muhammed okurum virdim Ali
Şah Hüseyindir imamların serveri
Anmaktır daima işimiz söylemektir anlari
On iki ayet içinde hem kutbumuz mevali
Zikrim Allah ya Muhammed okurum virdim Ali
İmam Zeynel Âbidin yolunda olduk şehid
Şöyle böyle belki imana gelmez yezid
Her kulun kalbinde ayan istemez hem şahid
Zikrim Allah ya Muhammed okurum virdim Ali
İmamı Cafer doğdu âleme nur gibi
Okudu dost kitabın şakadı bülbül gibi
Şahi merdan kullarıyız Kanber adlı kul gibi
Zikrim Allah ya Muhammed okurum virdim Ali
Mezhebimiz imamı bakir mevalidir yolumuz
Çok şükür olsun Hudaye Kâzıma erdi elimiz
Dört gönül bir olunca evliyadır birimiz
Zikrim Allah ya Muhammed okurum virdim Ali
Bir gün olur şu fenadan kalkub uğrar göçümüz
Ali Musa Rıza aşkına bağışlanur suçumuz

Dergâhından yâd eyleme hem ulumuz gicimiz
Zikrim Allah ya Muhammed okurum virdim Ali

Şah Muhammed takî naki dinimiz imanımız
Heman şunların yoluna ahdimiz emanımız

Secdemiz dost eşîğine hakkadır temennamız
Zikrim Allah ya Muhammed okurum virdim Ali

Gez gönül aşk deryasının hem güneyini kuzunu
Şol ârifler sohbet eder bişürürler sözünü

Şah Hasan askeriye tasdik et tapşur özünü
Zikrim Allah ya Muhammed okurum virdim Ali

Sene bin ikiyüz yirmi olmuştur tamam
Gelse gerek devri ahirde mehdîi sahib zaman

Kaldır perdeyi aradan gitsün şekkile gümen
Zikrim Allah ya Muhammed okurum virdim Ali

Bir gün olur şu fenadan kalkub giderim
Verir dost eşîğine ahdinen ikrar güderim

Niyaz benden (Kul Sevündük) dost eşîğine niyazederim
Zikrim Allah ya Muhammed okurum virdim Ali

D İ Ğ E R

Ver salavat Muhammede lâilâhe illâ hu
Hem farzınan hem sünneten lailahe illa hu

Nasib eyle hem cenneti lailahe illa hu
Hu vilâyetler madeni settarım sırrım Ali
Evliyalar serçeşmesi ol Hacı Bektaşî velî

Zülfikardır sırda kalan hem nur hem sadası
Âşıklar defterin okur sevda vermiş hudası

Hasan ile Hüseyinin Muhammeddir dedesi
Hu vilâyetler madeni settarım sırrım Ali
Evliyalar serçeşmesi ol Hacı Bektaşî Veli

İmam Zeynel zindanında kırk yıl çekti yasını
 Muhammed bakır sultan ilme söyler nefesini
 İmam Cafer mucizatla açtı ilim deryasını
 Hu vilâyetler madeni settarım sırrım Ali
 Evliyalar serçeşmesi ol Hacı Bektaş Veli
 Musa Kâzım Irıza onsekiz bin âlemi
 Taki naki Hasan askeri çaldı bil kalemi
 Yetiş mehdii Muhammed bu hayıflar kalamı
 Hu vilâyetler madeni settarım sırrım Ali
 Evliyalar serçeşmesi ol Hacı Bektaş Veli
 Hak bir gani gaffardır gözler bayi gedayi
 Zemine nikâh etti arş yüzünde semayı
 Zefilindir derviş etna mahrum etmen gedayi
 Hu vilâyetler madeni settarım sırrım Ali
 Evliyalar serçeşmesi ol Hacı Bektaş Veli
 (Derviş Edna) insandadır bilür gendi yapısın
 Tecellâye teslim oldu Hakka doğrudur tapısın
 Mümüne cehennem yok kitle cehennem kapısın
 Hu vilâyetler madeni settarım sırrım Ali
 Evliyalar serçeşmesi ol Hacı Bektaş Veli
 (Derviş Ednam) hatayinin köçeğidir göçeği
 Kul Himmet te Pir Sultan da yer yüzünün pıçağı
 Yedi iklim dört köşenin irenginin çiçeği
 Hu vilâyetler madeni settarım sırrım Ali
 Evliyalar serçeşmesi Hacı Bektaş Veli

DIĞER

Gel gönül sabreyle ferman Allahtan
 Emrine şükreyle kahrine sabır
 Eğer dertli isen derman Allahtan
 Emrine şükreyle kahrine sabır
 Olur olmaza sırrını deme
 Arıt kalb evini kin kibir koma
 Sana nasib olan gelür gam yeme
 Emrine şükreyle kahrına sabır
 Şu dünyaya kimler geldi kim gide
 Nice dertli vardır senden ziyade
 Gelince gitmeği yetince vade
 Emrine şükreyle kahrına sabır
 Gerçek âşık şu dünyada yüz olmaz
 İrakibin katarına düzülmez
 Anluna yazılan yazı bozulmaz
 Emrine şükreyle kahrına sabır
 (Mehemmedim) bu lisanı hak verdi
 Bunu böyle olur deyü kim derdi
 Kahrını çekenler lutfuna erdi
 Emrine şükreyle kahrına sabır

DEDEM OĞLU

Muhammed Tanrıya mihman olunca
 İzzet ile selamını gönderdi
 Rehbersüz gelinmesün deyince
 Anda Cebraili yere indirdi
 Gönüllü gönüle yar eylediler
 Sır sıfat söyleşüb sır eylediler

Ol yer ile göğü nur eylediler
 Azmetti dergâha yönün döndürdü
 Göğler kapusuna erdiya Sultan
 Anda çok hal gösterdi Hazreti Sübhan
 Miraç kapusundan geldi bir arslan
 Hatemin ağzına verdi döndürdü
 Ol makamdan geçti yâre vasloldu
 Hak kudretinden üç taam geldi
 Alinin sofrasının avâzın bildi
 Sordu Ahmed müşkülün Hak kandırdı
 Salmana şeydenlillah verdi ol halda
 Çok müşküller halle erdi ol demde
 Hem kuluna armağan saldı bu demde
 Bir el Muhammed nağlinlerin döndürdü
 Çekildi kırklara vardı Mustafa
 Açtılar kapuyu oldu pür safa
 Hazreti Alilen ol şabı vefa
 Bir üzüme cümlesini kandırdı
 Çalındı bir neşter varından aktı
 Kırklar ile Muhammed semaya çıktı
 Ferişteler melekler gök yüzün tuttu
 Dülbendini pare pare böldürdü
 (Dedem oğlu) anda vusul bulunca
 Miracın kutlu olsun deyüb gelince
 Alinin hatemin elde görünce
 Anda özün temennaya indirdi

Kuranı azîm al şaa edecek huffaza mütevellii mumaileyhin marifetile varile ve diğer sülüsü dükkân ve menzili mezkûrların ledeyilhace tamiratına harç ve sarfolunmak üzere müteveli marifetile muhafaza ve irbah oluna ve icarei mezkûrenin diğer sülüsünün nisfı dahi zikrolunan Çorumda bulunan akraba ve teallukatının fukarasına beher sene şehri Ramazanı mağfiret encamın dühulünden mukaddem kezalik müteveli marifetile seviyyen tevzi ve taksim oluna ve nisfı diğerinin sülüsünü vazifei tevliyet olmak üzere müteveliye ait ola ve sülüsü bakisi dahi harcı muhasebe ve masarifi saireye sarfoluna ve vakfı mezkûrümün muhasebesi üç senede bir defa zikrolunan Çorum mahkemei şeriyesi marifetile rüyet oluna ve vakfı şerifimin tebdil ve tağyiri merreten bade uhra yedi meşiyetimde ola ve mürurü eyyam ve kürurü ağvam ile şeraiti mezkûreye riayet müteazzir olur ise menafii vakıf mutlaka fukarai müslimine tevzi ve taksim oluna deyu farigan anilşevağil menzili ve dükkânı mezkûrları badel tahliye al şeriyeye müteveli mezbur Hasan ağayı kabza taslit eylediğimde ol dahi sair mütevelliler misüllü tesellüm ve kabul eyledi dedikte gabbessual v. el tasdik vâkıfı mumaileyh Ahmed Ramiz efendi kelâmını semti ahare tevcih edüb vakfı akar imamı azam Numan ibni Sabit hazretlerinin katinde menzilei âriyyette olmağile rücuu meşru ve imamı Muhammed bin Hasan hazretleri katinde vâkıf menafii vakfı nefsine şartıla vakfı batıl olduğuna binanen vakfı mezkûrdan rücuğ ve menzil ve dükkânı mezkûrları kelevvel milkime istirdat ederim dedikte mütevellii mezbur Hasan ağa cevaba tasaddi edüb eğerçi hal bastolunan minval üzeredir. Lâkin Arifi Samadâni imam Ebi Yusuf hazretleri vakıf mücerred vakaftü demekle ve imamı Muhammed indinde müteveliye teslim olunmakla vakfı mezkûr sahib oldu deyu red ve teslimden imtina ile mümeyyizi Mevlâna mumaileyh huzurunda müterafian ve her biri müddesınca fasıl ve hasma taliban olduklarında mümeyyizi mumaileyh

dahi tarafeynin edillesine nazaran ve muhtılı hayrolmaktan hazer edüb âlimen bilhilafı al cari beynel eimme ve el eslâf vakfı mezkûrün evvelen sıhhatine ve saniyen lüzumuna ve şürutu mezkûrenin dahi sıhhat ve cevazına hükmü sahihi şeri ve kazai sarihi meri eylediği muhallinde ketbü tahrir ve maan mebusü ümenai şerile meclisi şera gelüb alâ vukuihi inha ve takrir etmeğin badel tenfiz vakfı mezkûr sahih ve lâzım ve mütehim olub nakız ve tahvili muhal ve tebdil ve tağyiri adimül ihtimal oldu. (Femen beddelehu bade masemihü fe innema ismühu alellezine yübeddilunehu innallahi seminun alim) ve ecrül vâkıfı alel hayyül cevadül kerim.

Cera zalik ve hurrire kezalik filyevmilhadi velişrin min Zilkade-tişşerifeti lisene sebiğ aşer ve selâse mie ve elf 1317

Ş A H İ T L E R

Orman ve maadin nazareti celilesi istatistik memuru izzetlu el-haci Ali Rıza efendi bin Ahmed, Maliye mektubi muavini saadetli Mehmed Fuat efendi inbi İsmail, Muhzır rüfekasından Rıza çavuş ibni müteveffa bahriye miralaylarından Hüseyin bey, Muhzır rüfekasından Mehmed Faik ağa bin Hasan ağa.

Kadı Tasdiki

Mafihi minel vakfı vel habsi ve el tebdili kuyudül vakfiyeti al-salife ve sale şürütül marziyyeti al lahikati ve enel fakir ilâ Rabbihil gafur Ahmed Hulusi bin Osman I kassami al askeri bidaril hilafeti al aliyye gufire lehüma. 27 Recep 1325

Derunu vakfiyei mamulün bihâde muharrer vakfı müşarünileyh saadetli Ahmed Ramiz hazretleri ibni Ali İzzet efendi meclisi şeri şerifi enverde ikrarı tam ve takriri kelâm edüb vakfı mezburün tebdil ve tağyiri merreten bade uhra yedi meşiyetimde olub vakfi-

yei mezkûrede münderiç müderrisliğe bu kerre Çorum ulemasından Mustafayı Hilmi efendi bin Yusuf ağayı tarafımdan intihab ve tayin eyledim. Müderis mumaileyh badel yevm mezkûr tekyede inşasına muvaffak olduğum dershanede eyyamı tatiliyenin gayri eyyamda âdeti belde üzere ulumü aliyye âliye tedris edüb emri tedriste tekâsül rehavet etmeyüb alettertib tedris ile ve mukabelesinde şehriye yüz kuruştan senevi bin ikiyüz kuruş vazife verile ve bade vefatihi evladlarından tedrise en ehil ve ağlem ve zühdü takva olan evladı tedris eyleye ve eğer evladdan ehil bulunmazsa ulemayi mahal-liden ağlem ve ercahi izni müteveli ile intihab ve tayin kılına ve gallei vakıftan Çorum kasabasında bulunan akrabamın fukarasına tahsis eylediğim akçadan mezkûr kasabaya mülhak Bügdüz karyesinde bulunan akrabamın fukarası dahi hissedar olub anlara dahi tevzi oluna ve hali hayatta buldukça vakfı mezkûrün tevliyeti bana ve badehu halilem Sabire hanıma aid ola ve hakkında vakfi-yede muharrer olan sair şerait evvelce tayin ve tesbit kılınmış ol-duğu üzere tamamen ve kâmilan mera ve muteber ola deyü tayini şürut ve tebyini kuyud eyledim. Badelyevm bu vechile amel oluna dedikte filyevmi al sani velişrin minşehri Receb al ferd lisene hams ve işrin ve selâse mie ve elf. 1325

Bu vakfa ait diğer bir vesika

No. 437

Merkezi liva olan medinei Çorumun Şeyheyyub mahallesinde va-ki Ahmediye medresesinin müderisi ve derununda kâin merhum Ed-hem baba vakfının dahi bahücceti şeriye mütevellisi hâlâ Çorum müftisi elbaci Mustafa efendi ibni Süleyman ağa medinei mezbure mahkemesinde makud meclisi şeri şerifi enverde takriri kelâm edüb daril hilâfeti aliyye kassami askeriden muğta Ahmedi Hulusi efendi hatmile mahtum ve fetva hanei celileden musaddak yirmi bir Zil-

kade sene bin üçyüz onyedî tarihli vakfiyesinde münderiç olduğu üzere vâkıf Ahmedî Ramiz bey ibnil müteveffa İzzet efendinin vakfından Çorumun Hacı Yusuf mahallesinde atik Pekmez pazarı nam mahalde kâin etrafı erbaası Mehmed ve Kümbül oğlu ve Şorbacı oğlu dükkânları ile mahdut bir kıta attar dükkânının senevi icarei hasılası bermucibi v. kfiye sülüsü mezkûr Ahmedîye medresesi derununda kâin Ethem baba dergâhında ve şühurü selâsede beher gün bir cüzü şerif tilâvetine ve bir sülüsü de tamiratına ve sülüsü mütebakisinin nısfı Ramazanı Şerifte Çorumdaki akrabasının fakarasına ve nısfı diğerinin sülüsünü vazifei tevliyyete ve sülüsü bakisinin harcı muhasebe ve sairesine tayin ve tevliyyeti dahi medresei mezkûrenin müderisine tahsis edilmiş olduğu gibi yine Çorumun Attar arastasında kâin garben tüfekçi Hasan ve Osman ağalar şarkan Bezgin oğlu Hacı Ahmed ağa şimalen Kaleli Halil hafız dükkânı ve boya haneleri ile mahdut olan işbu dükkân dahi gerçi derdest ve sicillâta mukayyed vakfiyesi yok isede minelkadim mezkûr Ethem baba tekyesinde cuma ve pazar geceleri badel işa hatim haccesine meşrutan merhum mumailiyh Ethem Babanın müsakkaiatı mevkufesinden olmak üzere teamülen müteveffayı esbak ve sabıkaları canibinden bilânıza tasarruf olunageldiği Çorum naibi Abdullah efendinin zamanı niyabetinde ita kılınmış olan ondört Safer sene binüçyüz yirmiyedi tarih ve dörtyüz doksanseviz adetli hucceti şeriyede bilihbar indel seri al enver tehakkuk ettirmekle işbu dükkânın dahi ba hucceti şeriyeye mansub mütevellisi olmaklığına hasebilen her iki dükkânı mezkûr berveçbi vakfiyet tasarruf edilmekte iki harikî harilde kâmilan muhtarik olmasile tersim kılınan haritai umumiyede mezkûr Pekmez pazarındaki dükkânın yerine cedid çarşısının on üçüncü adasında mukayyed yemini Camii kebirin vakıf dükkânı yesarı Hacı . . zevcesi Kâmile ve Cellad oğlu Mustafa dükkânları cebhesi tarikiâm ile mahdut olan dükkân isabef etmiş ve mezkûr attar

dükkânı yerinede ondördüncü adada mukayyed yemini Bezgin oğlu Hacı Ahmed yesarı ve cephesi yol arkası Gökgöz oğlu Hacı Nuri efendi dükkânları ile mahdut olan dükkân gösterilmiş ve işbu dükkânlar eski dükkânlardan mevkian şeref ve kıymetli olarak tesadüf etmiş v. bir ikiside müceddeden bina ve inşa edilerek hasbel tevliyye berveçbi vakfiyet tasarruf edilmekte isede arzedilen vakfiye ve hucceti şeriyeye tevfiikan işbu cedid dükkânlar kaydinin akaratı mevkufeden olmak üzere defteri hakani idaresince takyid ve tahibi talep ve tahrir etmekle badel tedkik tahriri meşruhu zikrolunan vakfiye kaydine ve hucceti mezkûre münderecatına muvafık olduğu gibi harik sebebilen atik dükkânı mezbur yerine bermucibi harita gösterilmiş olan cedid dükkânı mezkûrün mevkianda kıymet ve şerefi haiz ve vakfın menfaatini bâdi olduğu bitaraf erbabı vukuftan Suhubi Rumi hazretleri post nişini Abbas Hayri efendi ibni Süleyman ağa ve Hacı Yusuf mahallesinde Şorbacızade Mehmed Ali ağa bin Mehmed ağa ve Tepecik mahallesinden Mevlud oğlu Said ağa ibni Mustafa ağaları işbu meclisi şeride müttefiki lafzu ve mana vukubulan ibbar ve işarlarile de zahir ve nümayan olmasına ve haritai mezkûrei çarşuyu kebir hakkında tersim olunub mucibince inşaatı amikası yapılmış ve halile lâyetegayyer halini iktisab etmiş bulunmasına nazaran sıyaneten lilvakıf haritai mezkûreye müsteniden cedid iki kıta dükkânların milkiyet kayıtlarının biltasbih vakfiyyete tahvili iktiza etmeğın mahüvel vaki biltaleb ketib ve tescil olundu. Filievmissâlis min şehri Saferilhayr lisene ihda ve erbain ve selase mie ve elf 1341

İtam Müdürü Hafız

Bahri efendi

Kâtibi sani Hafız

Bekir efendi

Hasan oğlu Hacı

Mustafa ağa

Bu vakfa ait diğer bir vesika sureti

No. 438

Çorumun Camii kebir mahallesi ahalisinden ve zikri âti tekyenin ittisalinde vaki Ahmediye Medresesi müderisi faziletli elhacı Mustafa efendi ibni Süleyman ağa medinei mezbure mahkemei şeriyesinde makud meclisi şeri şerifi enverde takriri kelâm ve ifadei meram edüb gallesi ashabi hayrattan mukaddema Çorum mütesellimi merhum Memiş ağanın medinei mezburenin Şeyh Eyyub mahallesinde kâin bina ve inşa eylediği merhum şeyh Edhem Baba tekyesinde Cuma ve Pazar gecelerinde badel işa hatmi hace kiraatine maşrut vakfı müsakkafatından Çorumun attarlar arastasında kâin garben tüfekçi oğlu Hasan ve Osman ve şarkan Bezgin zade Hacı Ahmed ağa dükkânları ve şimalen Kaleli Dillek zade Halil hafızın bir bap boya hanesi ve cenuben tariki âm ile mahdut bir kıt'a dükkânın derdest ve sicillâtta mukayyed vakfiyesi ve ihticace salih senedi şerisi yoğsada teamülü kadimi vechile hizmeti kiraeti binnefis ifa etmekte olduğundan hususu mezkûr bigaraz erbabi vukuftan ihtihbar olunub berveçhi muharrer şartı vakfı ve dükkânı mahdudu mezkûrün vakfiyyeti ve şartı vâkif vechile ifayi hizmet eylediğimi natik yedime bir kıta hucceti şeriye ita ve vakfı mezkûrün maşrut mütevellisi olmadığından vakfı mezkûrün ümürünü rüyet ve tesviye ve vakıf dükkânı mezkûrü ecri mislile ahire icar ve bedeli icarını kabız ve ber mucibi şartı vâkif ve teamülü kadim maşrutu lehine sarfa mezua kıbeli şeri şeriften bir mütevellî nasb ve tayin buyrulması matlubumdur dedikte hakikati hal mumaileyh Hacı Mustafa efendinin balâda bast ve tibyan eylediği minval üzere olduğu ve mucibi şartı vâkif ve teamülü kadim hizmeti mezkûre elyevm binnefis ve bilakusur mumaileyh tarafından icra ve ifa edilmekte bulunduğu ve mumaileyh afif ve müstekim ve tevliyeti mezkûre uhdesinden gelür

idiği Kubbeli mahallesi ehalisinden Çakal oğlu Hacı Mehmed ağa ibni Ömer ağa ve Kamid oğlu Mehmed ağa ibni İsmail nam kimes nelerin alâ tarik al şehade işbu meclisi şeride ihbarlarile zâhir ve mütehakkak olmağile bu surette bedeli icarı dergâhi mezkûrün leyalii mezkûrede hatmi hace kiraat eden zate itası maşrut dükkânı mahdut mezkûrün merhum mumaileyh Memiş ağa vakfı müsakkafatından olduğu ve hizmeti mezkûrenin elyevm mumaileyh Hacı Mustafa efendi tarafından ifa edilmekte idiği tahakkuk eylediği cihetle vakfı mezkûrün ümürünü tesviyeye ve beher sene muhasebesini marifeti şerile rüyet ve vakıf dükkânı mezkûrü ecri mislile ahire icar ve icaresini ahiz ve kabza ve şartı vâkif ifaya mumaileyh Hacı Mustafa efendi kıbeli şeriden mütevellî nasb ve tayin olundukta ol dahi tevliyeti mezkûreyi kabul ve hizmeti lâzımasın kema yenbaği edaye teahhüd ve iltizam etmeğin mavakaa bittalep ketib olundu. Tahriren filyevmil rabîğ aşer min Saferil hayr lisene sebiğ ve işrin ve selâse mie ve elf. 1327

Abdi bey (Yazı cami) diye anılan Akpınar mahallesindeki caminin vakfiyesi

No. 439

Hamdi faik ve senai lâyük ol malik al mülük v. el melekût Rab-bül izzeti v. el ceberut hazretlerinin dergâhı azamet penahlarına refi olunurki nushai insani ketmü ademden ibdağ edüb saliki maası talim ve menahici meadi tefhim eyledi ve sad hezar düveri salât ve selâm ol medinei ilim hatimet al mürselin hazretlerine sena olunurki saliki rahi hidayet olan sahibi himmeti amâline isal ederler ve düveri rahmeti ilâhi âl ve ashabi üzerine olsunki her biri tarafı Hakka hâdi tayin eylemiştir. Rıdvanullahi ecmai. Ve badü erbabi beyane ruşen ve zahirdir ki bu cihanı gaddarin mal ve cahi bi karar ve dünyayı napayidarın tahtü tacı müstear ve bi istikrardır. Pes lâcerem her akıl gafil olmayub hayrat ve hasenat ile ahret mülâhazası etmeye muvazabet ede. Binaenalâ zalik bu mesleki pürsevabe şari ve salik medinei Çorumda vaki Akpınar mahallesi sakinlerinden sahib al-hayrat vel hasenat zuhrül emacit vel ekârim Abdullah ağa ibni merhum Mustafa paşa divanı şeri celilde lieclil tescil vakfı atil beya-

ne mütevellî nasbu tayin eylediği Mahmut Çelebi B. Muhammed Çelebi muvacehesinde ikrarı sahihi şeri edüb silki, milki sahibimde olub Çorum kazasına tabi Yazıçılık nam karye sınuru dahilinde vaki indel ahali vel ciren malum al hudut değirmeni cemii alât ve esbâbile ve yine kazai merkume tabi Karabürçek nam karyenin tamam malikânesinden milki müşteram olan bir çeyrek hissemi hasbeten lillâh vakfı sahihi şeri ile vakıf edüb şöyle şartyledimki hasıl olan mahsulâtı yedi mütevellî ile badalcemi yedi sehmi olanub iki sehmi mahallei mezburede bina eylediğim camii şerifinde her kim hatib olursa hizmeti hitabet mukabilinde mutasarrıf olub ve bir sehmi dahi yevmü cumada her kim müezzin olursa mutasarrıf olub ve bir sehmi dahi kayyımme ve iki sehmi kablessalât al cuma iki nefer ehli kuran kimseye ve bir sehmi dahi vakfı merkume mütevellî olan kimseye verile. Vakfı merkume ben hayatta iken mütevellî olub badehu evlâdımın eslabı batnan bade batın karnen bade karın mütevellî olub eahali mahalle nazır olalar. Ve camii mezkûrûnı bilkülliye ve cüziye tamire muhtaç mevazii oldukça yedi mütevellî ile tamir ve tecdit oluna ve mürurü zamanile camii mezbur münhedim oldukça akar Medinei Müneyvere fukarasına sarfoluna deyü zikrolunan değirmen ve hisseyi merkumeyi farian mütevellîi salif al beyane teslim oldahi teslim edüb sair mütevellîler gibi tasarruf eyledi ve hakimi dahi hükmeyleyüb cemii evkaf sahih ve lâzım oldu. Cera zalik ve hurrirre fi gurreti Muharremül Haram lisene sebiğ ve hamsin ve elf minel hicre 1059

ŞAHİTLER

Zuhrül müderrisin Mehmed ef. B. Mustafa ef., Abdullah efendi bin elbaci Mustafa, Ali ef. ibni şeyh İsmail efendi, Hamdullah Çelebi ibni Ali efendi, Yakub Çelebi ibni Lutfullah çavuş, Elhacı Ebubekir B. Hasan, Abdülkerim bin Mehmed, Osman B. Cafer, İbrahim bin Halil, Timur burnu Ebubekir, Zuhrül müderrisin Ahmed bin Mehmet efendi, Resul Çelebi biraderi Ebubekir, Hıdır Çelebi bin Hamdi, Osman bin kulu Han, Şaban bin Mehmed, İbrahim bin Kissa ve gayrihim.

HALKEVLERİ DERGİLERİ

Derginin Adı	Çıkaran Halkevi	Kaç günde bir çıkar
Akpınar	Niğde	Ayda bir
Aksu	Giresun	"
Başpınar	G. Antep	"
Burdur	Burdur	"
Çorumlu	Çorum	"
Dranaz	Sinop	"
Doğuş	Kars	"
IV Eylül	Sivas	"
Duygular	Bolu	"
Edirne	Edirne	"
Erciyeş	Kayseri	"
Fikirler	İzmir	15 günde bir
Gediz	Manisa	Ayda bir
Görüşler	Adana	"
H. B. haberleri	Eminönü	"
İçel	Mersin	"
İnan	Trabzon	"
İnanç	Denizli	"
Karacağtaş	Diyarbakır	"
Karaelmas	Zonguldak	14 ayda bir
Kaynak	Balikesir	ayda bir
Konya	Konya	"
K. Menderes	Tire	"
19 Mayıs	Samsun	"
Porsuk (H. B. ...)	Eskişehir	"
Taşpınar	Afyon	"
Türk Akdeniz	Antalya	"
Uludağ	Bursa	"
Ün	İsparta	"
Yeni Türk	Eminönü	"

ABONA ŞARTLARI

sayısı (20)

Yıllığı 12 sayı olarak [240] kuruş

Mes'ul Müdür : NURİ UĞUR